Neljapäev, 21. oktoober 2021

P9_TA(2021)0440

Olukord Tuneesias

Euroopa Parlamendi 21. oktoobri 2021. aasta resolutsioon olukorra kohta Tuneesias (2021/2903(RSP))

(2022/C 184/12)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Tuneesia kohta ning 25. veebruari 2016. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu ja Tuneesia vahelise vabakaubanduslepingu läbirääkimiste avamise kohta ([1]),

— võttes arvesse vastavalt 15. septembril ja 6. oktoobril 2019 toimunud Tuneesia presidendi- ja parlamendivalimiste ELi valimisvaatlusmissiooni lõpparuannet,

— võttes arvesse Euroopa Liidu ja Tuneesia vahelist assotsieerimislepingut ning selle raames 2019. ja 2020. aastal toimunud mitmesuguseid temaatilisi kohtumisi,

— võttes arvesse Rahvusvahelise Valuutafondi direktorite nõukogu 26. veebruari 2021. aasta järeldusi IV artikli kohaselt toimuva Tuneesiaga konsulteerimise kohta,

— võttes arvesse 4. juuni 2021. aasta ühiskommünikeed „For a renewed partnership“ (Uue partnerluse nimel) ELi ja Tuneesia suhete kohta,

— võttes arvesse Tuneesia presidendi 26. juuli 2021. aasta dekreeti nr 2021-69, millega lõpetatakse peaministri ja valitsuse liikmete ametiaeg, Tuneesia presidendi 29. juuli 2021. aasta dekreeti nr 2021-80, millega peatatakse Tuneesia parlamendi volitused, Tuneesia presidendi 24. augusti 2021. aasta dekreeti nr 2021-109, millega pikendatakse parlamendi volituste peatamisega seotud erakorralisi meetmeid, ja Tuneesia presidendi 22. septembri 2021. aasta dekreeti nr 2021-117 erakorraliste meetmete kohta,

— võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 27. juulil 2021 Euroopa Liidu nimel tehtud avaldust ning 10. septembril 2021. aastal Tuneesias ajakirjandusele tehtud avaldusi,

— võttes arvesse Tuneesia 2014. aasta põhiseadust,

— võttes arvesse kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, millega Tuneesia on ühinenud,

— võttes arvesse naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni (CEDAW), mille Tuneesia ratifitseeris 1985. aastal ja mille suhtes ta 2014. aastal oma reservatsioonid tagasi võttis,

— võttes arvesse 2018. aastal vastu võetud naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevat riiklikku tegevuskava aastateks 2018–2022,

— võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et Tuneesia on ELi privilegeeritud partner ja EL on vankumatult pühendunud Tuneesia demokraatia toetamisele ning peab Tuneesia toetamist ja abistamist oluliseks prioriteediks, nagu kinnitavad ka 2011., 2014., 2018. ja 2019. aasta valimisvaatlusmissioonid; arvestades, et sel aastal möödub kümme aastat Tuneesia revolutsioonist, mis on Tuneesia demokraatliku arengu oluline verstapost;

([1]) ELT C 35, 31.1.2018, lk 117.

Neljapäev, 21. oktoober 2021

B. arvestades, et Tuneesia sotsiaal-majanduslikku olukorda iseloomustab ulatuslik majanduslik stagnatsioon, mis on seotud sisepoliitilise kontekstiga, ning sanitaarkriis, kusjuures COVID-19 surmajuhtumite määr riigis on maailmas teisel kohal; arvestades, et COVID-19 pandeemia, turismi puudumine ning noorte töötuse ja inflatsiooni kõrge tase on Tuneesia majanduse ebakindlust veelgi suurendanud; arvestades, et sügavalt juurdunud korruptsioon, ebatäielik üleminekuperioodi kohtusüsteem ning tõsised majandus- ja julgeolekuprobleemid takistavad jätkuvalt ja tõsiselt demokraatia täielikku konsolideerimist Tuneesias;

C. arvestades, et Tuneesia president Kais Saied teatas 25. juulil 2021. aastal, et võtab talle Tuneesia põhiseaduse artikliga 80 antud õiguse alusel kasutusele erakorralised meetmed riiki ähvardava vahetu ohuga toime tulemiseks ning vabastab ametist peaminister Hichem Mechichi, peatab riigi parlamendi töö 30 päevaks, mida võib pikendada, ja võtab kõikidelt parlamendiliikmetelt puutumatuse; arvestades, et 24. augustil 2021 pikendas president parlamendi töö peatamise otsust;

D. arvestades, et Araabia Ühendemiraatide, Saudi Araabia ja Egiptuse valitsus kiitsid viivitamata president Kais Saiedi algatust ja avaldasid sellele retoorilist toetust;

E. arvestades, et riigis puudub konstitutsioonikohus ja seetõttu ei saa parlamendiliikmed presidendi ühepoolset otsust erakorralise olukorra pikendamise kohta edasi kaevata, ehkki põhiseaduse vastavas artiklis on see võimalus ette nähtud, ning see annab alust tõsiseks mureks Tuneesia demokraatliku ülemineku ja põhiõiguste pärast;

F. arvestades, et president Kais Saied andis 22. septembril 2021. aastal välja dekreedi nr 2021-117, milles kuulutatakse seesama dekreet ülimuslikuks, sealhulgas põhiseaduse suhtes, millega õõnestatakse põhiseadust ja koondatakse kogu riigivõim isiklikult presidendi kätte; arvestades, et õigusi ja vabadusi käsitlevaid põhiseaduse sätteid täidetakse ja järgitakse üksnes siis, kui need ei ole vastuolus presidendi dekreedil põhinevate seaduste ja erakorraliste meetmetega; arvestades, et presidendi dekreediga nr 2021-117 keelati presidendi otsuste edasikaebamine kohtus, sealhulgas Tuneesia kõrgeimas halduskohtus ja kassatsioonikohtus;

G. arvestades, et selline volituste koondumine on antud presidendi kätte ilma ajalise piiranguta; arvestades, et president võttis endale täielikud seadusandlikud volitused muuta dekreediga seadusi, millega reguleeritakse erakondi, valimisi, kohtusüsteemi, ametiühinguid ja ühendusi, ajakirjandusvabadust ja teabevabadust, justiitsministeeriumi korraldust, inimõigusi ja vabadusi, isikustaatuse seadustikku, sisejulgeolekujõude, tolli ja riigieelarvet;

H. arvestades, et kuigi Tuneesia kodanikuühiskond on avalikult väljendanud tõsist muret uute piirangute pärast, oli president Kais Saiedi juulis võetud meetmetel märkimisväärne üldsuse toetus, mis näitab üldsuse rahulolematust riigi raske sotsiaal-majandusliku olukorraga ja riigivalitsemise tõsise mittetoimimisega; arvestades, et 18 kohalikku ja rahvusvahelist vabaühendust on avaldanud ühisdeklaratsiooni, milles hoiatatakse, et demokraatia on Tuneesias ohus; arvestades, et G7 riigid kutsusid Tuneesiat üles naasma põhiseadusliku korra juurde ja võimaldama parlamendil oma tööd jätkata;

I. arvestades, et Tuneesia politsei sulges 26. juulil 2021 ilma selgitusi andmata Al Jazeera bürood Tunises;

J. arvestades, et Tuneesia kodanikuühiskond on hästi arenenud ja tugev, sellel on olnud määrav roll Tuneesia demokraatiale ülemineku kujundamisel ja tugevdamisel alates 2011. aastast ning paljud aktivistid nõuavad kiireid reforme, sealhulgas korruptsioonivastaseid meetmeid, samuti arvestades, et rahvuslik dialoog on üks riigi erijooni; arvestades, et ajakirjandus- ja avaldamisvabadus on avatud, vaba ja demokraatliku ühiskonna lahutamatu osa; arvestades, et kodanikuühiskond on alates 26. juulist 2021 rahvuslikust dialoogist kõrvale jäetud ja kodanikuühiskonnaga ei ole president Kais Saiedi võetud meetmete asjus konsulteeritud;

K. arvestades, et Tuneesia üldine tööliit (UGTT) esitas 10. septembril 2021 tegevuskava riikliku nõuandekomitee loomiseks, et luua riigis õigusraamistik kaasavateks sotsiaalseteks ja poliitilisteks reformideks, eelkõige poliitilise süsteemi ja valimisseaduse reformiks ning põhiseaduse muutmiseks;

L. arvestades, et Tuneesia majandus sõltub suurel määral välisinvesteeringutest, turismist ja ekspordist ELi; arvestades, et Maailmapanga hinnangul tuleks Tuneesia jooksevkonto ja valitsemissektori eelarve puudujäägi tõttu riigis läbi viia jõulised struktuurireformid; arvestades, et EL on Tuneesia suurim kaubanduspartner, kellega kauplemine moodustas 2020. aastal Tuneesia kaubandusmahust 57,9 % ning ELi läks 70,9 % Tuneesia ekspordist ja EList pärines 48,3 % Tuneesia impordist; arvestades, et majandus saab jõudsalt areneda ainult siis, kui demokraatia taastatakse ning riigis tagatakse julgeolek ja stabiilsus;

M. arvestades, et COVID-19 pandeemia on Tuneesia juba niigi habrast olukorda veelgi halvendanud; arvestades, et puudu on olnud nii hapnikust kui ka vaktsiinidest, mis on mõlemad tervishoiukriisi tõhusaks lahendamiseks hädavajalikud;

N. arvestades, et üha rohkem Tuneesia elanikke on koduriigist lahkunud, vahel seades oma elu Vahemere ületamisel ohtu; arvestades, et ajude äravool Tuneesiast on üks suurimaid araabia riikide seas;

O. arvestades, et EL on alates 2011. aastast Tuneesiat märkimisväärses mahus ja püsivalt toetanud, eraldades 2 miljardit eurot otsetoetusi, et toetada Tuneesia väidetavat pühendumust demokraatiale üleminekule, sealhulgas 260 miljonit eurot 2020. aastal ja 200 miljonit eurot alates 2021. aasta juunist osana makromajanduslikust finantsabist; arvestades, et 2021. aasta mais tehti Tuneesia makromajandusliku finantsabi programmi raames kättesaadavaks 600 miljoni euro suurune osamakse, mille spetsiifiline eesmärk oli leevendada COVID-19 pandeemia majanduslikke tagajärgi riigis; arvestades, et aastatel 2021–2027 asendab EL eri rahastamisvahendid uue naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendiga „Globaalne Euroopa“ ning selle raames antava ELi välisabi peamine eesmärk on tugevdada, toetada ja edendada demokraatiat, õigusriiki ja inimõiguste austamist;

P. arvestades, et nõukogu poolt 2020. aasta novembris vastu võetud ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskavas kinnitas EL taas oma kohustust suurendada demokraatia edendamiseks tehtavaid pingutusi;

Q. arvestades, et Tuneesia 2014. aasta põhiseadus sätestab usu- ja südametunnistusevabaduse;

1. kinnitab oma pühendumust ELi ja Tuneesia eripartnerlusele ning Tuneesia demokraatlikule arengule; peab sügavalt murettekitavaks, et presidendi dekreediga nr 2021-117 koondatakse kogu võim tähtajatult presidendi kätte; rõhutab, et õigusriik, põhiseadus ja õigusraamistik peavad kehtima jääma ning hästi toimiva ja legitiimse parlamendi olemasolu on hädavajalik, kuna see on institutsioon, mis esindab rahvast; mõistab seetõttu hukka asjaolu, et president Kais Saied peatas alates 24. augustist 2021 Tuneesia parlamendi tegevuse määramata ajaks;

2. nõuab, et võimalikult kiiresti taastataks riigiasutuste normaalne toimimine, sealhulgas täielik parlamentaarne demokraatia ja parlamendi tegevus rahvusliku dialoogi osana, ning esitataks selge edasine tegevuskava;

3. rõhutab otsustavalt, et parlament on demokraatlikus riigis oluline institutsioon ja hädavajalik põhiseaduse reformimiseks; juhib tähelepanu asjaolule, et konstitutsioonikohtu puudumine võimaldab Tuneesias põhiseaduse artikli 80 väga laiaulatuslikku tõlgendamist ja kohaldamist ning takistab parlamendiliikmetel oma töö peatamise otsust ja muid presidendi poolt artikli 80 alusel võetud meetmeid edasi kaevata, et saada nendele õiguslik hinnang; kutsub Tuneesiat üles looma konstitutsioonikohtu, et vältida põhiseaduse väärtõlgendusi ja vääritimõistmist;

4. kordab komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja nõudmist taastada võimalikult kiiresti institutsiooniline stabiilsus ning eriti nõudmist austada põhiõigusi ja -vabadusi, mis on sätestatud Tuneesia 2014. aasta põhiseaduses, ja hoiduda igasugusest vägivallast;

5. märgib, et 29 septembril 2021 nimetati peaministriks Najla Bouden Ramadhane ja 11. oktoobril 2021 nimetati ametisse ministrite kabineti liikmed; võtab teadmiseks, et ametisse nimetatud ministritest kümme on naised;

6. palub presidendil oma seisukohad läbi vaadata ja toetada aktiivselt kõiki samme, et tagada naiste ja meeste võrdsed õigused kõigis valdkondades, eelkõige seadustes, mis kitsendavad naiste pärimisõigust, lapse hooldusõigust, õigusi leibkonna juhina, vanemapuhkuse õigust ja tööõigusi, eriti koduabiliste ja naissoost põllumajandustöötajate puhul;

7. kutsub Tuneesia ametivõime üles austama põhiseadust ja tagama, et austatakse kõikide kodanike põhiõigusi; tuletab meelde, et põhi- ja inimõigused on võõrandamatud ja tingimusteta ülimuslikud, ning nõuab põhiseaduse taastamist esmase õigusaktina; nõuab, et Tuneesia kaotaks täielikult surmanuhtluse;

8. kutsub ametivõime üles vältima reisikeeldude, riikliku jälgimise ja koduarestide kehtestamisega kaasnevat õiguslikku ebakindlust; peab sõjaväekohtutes tsiviilisikute üle kohtumõistmist äärmiselt problemaatiliseks ning nõuab sõltumatu kohtusüsteemi taastamist, mis peaks viima Tuneesia sõjaväekohtute reformimiseni ja lõpetama sõjaväelised kohtuprotsessid tsiviilisikute üle;

9. rõhutab, et põhiseaduse ja poliitilise süsteemi muutmine saab toimuda üksnes põhiseadusega lubatud piirides; võtab teadmiseks Tuneesia inimõiguste kaitse liiga ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide kriitika võimu presidendi kätte koondamise kohta; rõhutab, et demokraatlikus riigis peab valitsema võimude tasakaal ja lahusus;

10. tunnustab rahvusliku dialoogi neliku (Tuneesia töötajate keskliit (UGTT), Tuneesia tööstuse, kaubanduse ja käsitöönduse keskliit (UTICA), Tuneesia inimõiguste kaitse liiga (LTDH) ja Tuneesia advokaatide liit) olulist rolli kaasava rahvusliku dialoogi kujundamisel, mille eest sellele anti 2015. aastal Nobeli rahupreemia; kutsub presidenti üles aitama kaasa riikliku raamistiku loomisele, et kõik sidusrühmad saaksid seda dialoogi tulemuslikult jätkata; tuletab meelde Euroopa Parlamendi demokraatia toetamise ja valimiste koordineerimise rühma (DEG) olulist rolli dialoogi edendamisel kodanikuühiskonna ja Tuneesia poliitiliste liidrite vahel;

11. rõhutab tungivat vajadust ületada praegune sotsiaal-majanduslik kriis riigis struktuurireformide ja -poliitika abil;

12. kinnitab ELi vankumatut pühendumust Tuneesia toetamisele finants- ja majanduskriisist ülesaamisel ning demokraatia edasisel tugevdamisel; kutsub Euroopa Komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles tõhustama dialoogi Tuneesia ametivõimude, majandusüksuste ja kodanikuühiskonnaga; rõhutab, et Rahvusvahelise Valuutafondi päästelaenu saamiseks vajalike struktuurireformide edukaks läbiviimiseks on vaja stabiilseid ja toimivaid institutsioone;

13. toonitab, et ELi ja Tuneesia tugeva partnerluse peamine alus on ühine arusaam õigusriigist, demokraatiast ja inimõigustest; nõuab tungivalt, et president võimaldaks täielikult ja nõuetekohaselt toimida sõltumatutel riiklikel reguleerivatel asutustel, sealhulgas õigusaktide põhiseadusele vastavuse läbivaatamise ajutisel organil ja riiklikul korruptsioonivastasel ametil;

14. tunneb muret välise sekkumise pärast, mis kahjustab Tuneesia demokraatiat;

15. kutsub ELi üles jätkama programme, millega toetatakse otseselt Tuneesia kodanikke, ja suurendama praegust kriisi arvesse võttes vajaduse korral abi, sealhulgas tervishoiutoetust COVAXi mehhanismi kaudu, et aidata riigil COVID-19 pandeemia tõsiste tagajärgedega toime tulla;

16. kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ja liikmesriike üles jälgima tähelepanelikult olukorda Tuneesias ning palub komisjoni asepresidendil ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal anda parlamendi väliskomisjonile selle kohta korrapäraselt aru, et tagada selles murettekitavas olukorras vajalik parlamentaarne dialoog;

17. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, Euroopa välisteenistusele, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, Tuneesia presidendile, Tuneesia valitsusele ning Tuneesia parlamendile.